

BRATOVŠTINSKA PJESMA "BRAĆO, BRATA SPROVODIMO" I
MRTVAČKO ŠTENJE "PROSTI MI, GOSPODE"
U SLUŽBI ZA MRTVE NA OTOKU PAŠMANU
(SELA MRLJANE I TKON) I U BIOGRADU NA MORU

KATARINA LIVLJANIĆ

Vladimira Papafave 1
YU, 57000 Zadar

UDK 398:783.4

Izvorni znanstveni rad

U članku se analiziraju dvije sporovodne pjesme: bratovštinska Braćo, brata sprovodimo i štenje Prosti mi, Gospode (Job 7, 16-21). Prva je pjesma autentično pučko pjevanje ali ipak na relativno malom prostoru pokazuje neke raznolikosti dok je posmrtno štenje, osim što se u različitim mjestima pjeva uz neke melodijske, ritmičke i tekstualne razlike pokazuje i stanoviti otklon od gregorijanskih pjevanja (iz kojih potječe) u folklornost.

Otok Pašman iz zadarskog arhipelaga u sklopu općine Biograd n/m i pašmanskog Dekanata zadarske Nadbiskupije, zanimljiv je za etnomuzikološka istraživanja sačuvanih relikata živog glagoljaškog pjevanja¹ zbog tradicije glagoljaštva koju su među ostalim čimbenicima prenosili i benediktinci s Čokovca², a i zbog nekih elemenata u njemu koji bi mogli biti uvjetovani doseljavanjem stanovništva iz Ravnih Kotara, a i Bosne, u bijegu pred Turcima u 17. stoljeću.³

Terenska su istraživanja ovom prigodom ograničena na bratovštinski pjesmu "Braćo, brata sprovodimo" i mrtvačko štenje "Prosti mi, Gospode" u službi za mrtve u Mrljanima i Tkonu na samom otoku Pašmanu, te u Biogradu n/m. Snimanja u Mrljanima obavljena su 24. srpnja 1987, a iz Biograda n/m i Tkona (pohranjene u Zavodu za istraživanje folkloru Instituta za filologiju i folkloristiku u Zagrebu) napravio je dr. Jerko Bezić u prosincu 1963. godine.

Središnja razmatranja ovoga rada bazirana su na službi za mrtve u Mrljanima, a tkonski i biogradski napjevi doneseni su ponajprije zbog komparacije s onima iz Mrljana.

¹O terminu "glagoljaško pjevanje" vidi: *Spomenici glagoljaškog pjevanja. Glagoljaško pjevanje u Poljicima kod Splita*, Zagreb, JAZU, Razred za muzičku umjetnost i Muzikološki zavod MA u Zagrebu, 1983, str. VIII-XI.

²Opširnije o benediktinskom samostanu Sv. Kuzme i Damjana na Čokovcu kod Tkona na otoku Pašmanu vidi u: I. Ostojić, *Benediktinci u Hrvatskoj*, sv. 3, Split, 1965, str. 365.

³Usp: R. Jelić, Stanovništvo Zadarskih otoka 1608. godine, *Zadarsko otočje. Zbornik*, Zadar, Narodni muzej u Zadru, sv. 1, 1974, str. 147-205.

⁴Usp: C. F. Bianchi, *Zara christiana*, vol. 2, Zara, Tipografia Woditzka, 1879, str. 122-123.

Selo Mrljane pripada župi Svetog Mihovila sa sjedištem u susjednom selu Nevidane.⁴ Ono kanonski ne predstavlja samostalnu jedinicu, ali ima unutrašnju organizaciju liturgijskog života identičnu župska Crkvice Sv. Mihaila iz 1018., nalazi se uz groblje na granici dvaju sela. Osim ove nekad župne crkve u svakom su selu tijekom vremena izgrađene nove crkve. U Nevidanima je to nova župna crkva Presvetog Srca Isusova iz 1899,⁵ a u Mrljanima crkva Svetog Antuna Padovanskog iz 1762. (C. F. Bianchi u svojoj knjizi "Zara christiana"⁶ spominje u Mrljanima uz crkvu Svetog Antuna Padovanskog staru crkvu Svetog Antuna Opata spomenutu 1670, a u Nevidanima crkvu Gospe od Zdravlja, izgrađenu nakon 1649, kada su rat i kuga uništili veći dio sela, a i stariju crkvu posvećenu Svetom Martinu). Zbog nedostatka prostora i loših uvjeta u crkvi Svetog Mihovila, liturgijski čini su se premjestili u crkvu Gospe od Zdravlja u selu Nevidane, a kasnije su se počeli redovito održavati nedjeljom i blagdanima i u Mrljanima, u crkvi Svetog Antuna Padovanskog.⁷ Unatoč ovome odvajanju, sela još i danas pripadaju kanonski istoj župi.

Župa Sv. Mihovila imala je tijekom povijesti izrazito glagoljašku tradiciju, čemu govore u prilog o postojanju sedam glagoljskih matičnih knjiga krštenih, krizmanih, vjenčanih i umrlih iz 1655-1825, uništenih oko 1928,⁸ grobnih ploča s natpisima na bosančici i glagoljici iz oko 1720, četiriju tiskanih glagoljskih misala i brevijara od kojih su tri pohranjena u župnom uredu u Nevidanima, a jedan u Mrljanima.⁹ Prigodom vizitacije nadbiskupa Parzaghija 1681, zabilježeno je u Nevidanima šest glagoljaša: pet svećenika i jedan klerik.¹⁰

Mediatio unico constanti
accentu.

Terminationes unico constanti
accentu duabusque
syllabis antecedentibus.

Differentias

Notni Pr. I
(uz str. 169)

⁵Usp: *Opći shematizam katoličke crkve u Jugoslaviji*, Zagreb, 1974, str. 319.

⁶Vidi bilj. 4.

⁷Prema sjećanju Don Eugena Konatića, nekadašnjeg župnika Sv. Mihovila u Nevidanima, ovo je održavanje mise dopustio J. Mileta, biskup šibenski i administrator dijela zadarske Nadbiskupije koji nije bio pod talijanskom vlašću, na molbu glavaru sela Mrljane, B. Livljanića, oko 1938.

⁸Usp: V. Cvitanović, *Glagoljica na zadarskom otočju, Zadarsko otočje. Zbornik*, Zadar, Narodni muzej u Zadru, sv. 1, 1974, str. 133-147.

⁹Vidi bilj. 8.

¹⁰Nadbiskupski arhiv u Zadru. Vizitacije. Svežanj 4ta Localis Floranea - 1681 - dell' Arcivescova Perzago, f. 87.

Uz opće podatke o ovoj župi, Bianchi govori i o postojanju triju bratovština, posvećenih Presvetom Sakramentu, Sv. Antunu Padovanskom i Gospi od Zdravlja, od kojih se ova posljednja spominje 1670, a ostale dvije 1808.¹¹ O bratovštini Presvetog Sakramenta nema podataka u župnim knjigama, bratovština Gospe od Zdravlja još je živa, a bratovština Sv. Antuna Padovanskog utrnula se nakon drugog svjetskog rata. Nova, posvećena Sv. Antunu Opatu osnovana je 17. siječnja 1986. u Mrljanima. Navedene bratovštine pripadaju grupaciji vjerskih društava te, sudeći po njihovim pravilnicima i načinu djelovanja, ne izdvajaju se većim osobitostima od takvih bratstava kakva su na ovom području postojala od srednjeg vijeka.¹²

Na zadarskom području spominju se vjerske i zanatske bratovštine u velikom broju već u 12. stoljeću (bratovština zlatara postoji od 1176, a prvo vjersko bratstvo je bratovština Sv. Dominika ili četrdesetsatnog klanjanja - "Coena Domini", također iz 12. stoljeća). Procvat njihova djelovanja, a i broja, najzamjetniji je u 17. stoljeću. Madrikule (pravilnici) njihove su pisane na talijanskom, hrvatskom ili latinskom jeziku, a na otocima su često pisane kurzivnom glagoljicom. (Bratovština Gospe od Zdravlja iz neviđanske župe ima sačuvanu madrikulu koja se nalazi u župnoj knjizi zapisnika i blagajničkih izvještaja iz 1921. i pisana je latinicom, na hrvatskom jeziku).

Članovi bratstva bili su uglavnom muškarci, no tijekom povijesti ove se zajednice počinju polako otvarati i ženama koje postaju članovi najprije u zamjenu za umrlog oca, brata ili muža koji je bio bratim, a kasnije se primaju i bez ove obveze, dakle kao slobodne članice.

Osnovna svrha vjerskih bratovština bila je briga za spas duša molitvama i dobrim djelima. Njihovo djelovanje ranije je bilo mnogo šire nego danas, te su se bavile humanitarnim djelatnostima (u slučaju kakve bolesti ili prirodne nepogode), sakupljali su miraz za udaju siromašnih članica, otkupljivali sužnje, pomagali bolesne, tuđince i sirote pratili u sprovodu kao bratime, okužene pokapali, gradili oltare, čak i čitave crkve, stjecali nekretnine i sabirali novac u dobrotvorne svrhe. Svake nedjelje bili su obvezni pribivati misi, o Uskrsu se barem pričestiti te biti na sprovodu svakog umrlog bratima.¹³

U statutima bratstava¹⁴ prisutne su uvijek neke zajedničke točke, a to su uglavnom: isticanje sveca zaštitnika, obveze članova u slavljenju blagdana dotičnog sveca zaštitnika i drugih svetkovina, dužnosti u slučajevima smrti nekoga od bratima, pripremanje godišnje skupštine i zajedničkog objeda, propisi o upravljanju imovinom. Na čelu bratovštine nalazila su se četiri upravitelja dobara, kaštalda (od tal. *castaldo*) koji se negdje nazivaju gaštaldi, crkovinari ili fabbricci.¹⁵ Biralu ih je članstvo "balotažom" svake godine.

¹¹Vidi bilj. 4.

¹²Usp. I. Strohal, Hrvatskim jezikom pisana pravila nekih bratstava u Dalmaciji, *Mjesečnik*, 1-2/1914, Zagreb, 1914, str. 103-107.

¹³Usp. V. Cvitanović, Bratovštine grada Zadra, *Zbornik Zadar*, Matica Hrvatska, 1964, str. 457-470.

¹⁴Vidi bilj. 12.

¹⁵U knjizi zapisnika iz 1921. spominju se "kaštaldi" te pod ovim nazivom sve do 1929. U zapisniku 1930/31 stoji "gaštald", 1933/34 - "kastald", 1937. i 1939 - "gaštald" (u istom tekstu iz 1939. na kraju izvještaja stoji "kaštald"), 1940 - 1947 - "kastald", od 1949. dalje - "crkovinar".

Sva zajedničke sjednice kojima je uvijek predsjedao mjesni župnik, počimale su skupnom molitvom nakon koje je slijedilo prozivanje braće. Kaštaldi su za župnikom na skupštini polagali račune članstvu o prihodima (od upisa, članarine, kupljenja milostinje, oporuka) i rashodima (za kupnju svijeća, održavanje i gradnju crkve, plaćanje sprovodne mise, sprovoda i mise tridesetnice svećeniku za bratima) te organiziraju obilan objed. Radu sam priložila pravilnik bratovštine Gospe od Zdravlja iz Knjige zapisnika i blagajničkog izvještaja pod godinom 1921. ta Pravilnik novoosnovane bratovštine Sv. Antuna Opata (u Prilozima).

Rad bratstva u posljednje je vrijeme izgubio širok spektar svojeg djelovanja i ograničilo se samo na prisustvovanje u sprovodu, nošenje svijeće u sprovodnoj povorci i pribijanje na misi za umrlog bratima. Bratovština i dalje obdržava jedan od oltara u crkvi i posjeduje svoju zastavu. Ne organizira se više zajednički objed pri godišnjoj skupštini, a uz svećenika na čelu su dva, a ne četiri odbornika. Najznatnija je dakle, ako ne i jedino djelovanje kod sprovoda pokojnika.

Nakon Drugog vatikanskog koncila (1963-1965) redosljed i opseg službe za mrtve nešto je izmijenjen¹⁶ te se u Mrljanima i Nevidanima, na području župe Sv. Mihovila, sada vrši po ovome redu: u kući mrtvacu pjeva se psalam 129 "Iz dubina vapijem". Potom se pred vratima formira povorka koja čekajući izlazak lijesa pjeva psalam 50 "Smiluj mi se, Bože", a u hodu prema groblju pjevaju se i drugi psalmi kojima broj varira ovisno o udaljenosti kuće od groblja. U crkvi na groblju održava se sprovodna misa na kojoj se uz sve uobičajene dijelove misnog ordinarija i proprija (stalnih i promjenjivih dijelova mise) za mrtve, pjeva bratovštinska pjesma "Braćo, brata sprovodimo", i to nakon popričesne molitve. Iza te praliturgijske pjesme slijedi oproštaj svećenika od mrtvacu s pjevanjem kantika "Blagoslovljen Bog Izraelov". Povorka zatim kreće do groba pjevajući razne psalme (opet ovisno o udaljenosti do groba), a na grobu se pjeva rezponzorij "Oslobodi me, Gospodine" nakon čega slijedi ukop. Poslije ukopa se pjeva još napjev "Daj im Bože Gospodine"¹⁷.

Osvrnimo se поблиže na pjesmu "Braćo, brata sprovodimo" koja predstavlja glazbeni vid djelatnosti bratovštine u službi za mrtve. Prvi zapis teksta ove osmeračke pjesme nalazi su u tzv. Pariškom kodeksu, glagoljskom rukopisu iz 1380.¹⁸ Tijekom pet stoljeća postala je pravom paraliturgijskom pjesmom bratovština i pogrebnom pjesmom za umrle bratime. Ušla je u Vlašićev "Oficij za mrtve"¹⁹ te je puk na Pašmanu još i danas pjeva iz toga obrednika.

U spomenutom Vlašićevu obredniku navedeno je 27 kitica u dvostrukim rimovanim osmeračkim dvostisima. Karakteristični su kod pjevanja produženi četvrti i osmi slog u svakom stihu te grupiranje dvaju stihova u jednu melostrofu. To simetrično grupiranje stihova odaje izrazito folklornu provenijenciju napjeva. (Vidi primjer 1 i tekst napjeva u Prilozima)

¹⁶Usp: *Red sprovoda*, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 1970.

¹⁷Na takvom jednom sprovodu sam i sama bila nazočna. To je bilo prigodom smrti Marice Štorić, žene Krstine (17. studenog 1986).

¹⁸Usp: J. Vajs, Starohrvatske duhovne pjesme, *Starine*, knj. 31, Zagreb, 1905, str. 268-269.

D. Malić, *Jeziik prve hrvatske pjesmarice*, Zagreb, Liber, 1972, str. 50-53.

¹⁹Usp: P. Vlašić, *Oficij za mrtve*, Dubrovnik, Nakladna knjižara Jadran, 1922, str. 70.

Činjenica da su ovom prigodom napjev iz Mrljana pjevali pjevač i pjevačica uzrokovala je drukčiji, odnosno obrnuti raspored dionica, gdje gornji glas ima prateću funkciju i kreće se ponajviše u paralelnim sekstama s donjim glasom, što bi kod obrnutog, redovitog rasporeda dionica rezultiralo uobičajenim paralelnim tercama tipičnim za folklorni glazbeni izraz ovoga kraja.

Ritmički obrazac je uglavnom ustaljen osim nekih modifikacija kada se 3. i 7. slog osmeračkog stiha skraćuju. Vodeća dionica je melodijski mnogo razvijenija, dok se prateća uglavnom kreće u ambitusu od dva tona s povremenim skretanjem na najbliže susjedne tonove i kvartnim skokom koji rezultira intervalom čiste kvarte među glasovima, u ovom slučaju baš zbog navedene činjenice o obrnutim dionicama. U redovitom izvođenju završno dvoglasje jest vrlo uobičajeni završetak na kvinti, također tipično folkloran.

U izvedbi ove iste pjesme u Biogradu n/m (vidi primjer 2 i tekst u Prilozima) sudjeluju dvije grupe pjevača. Tretiranje ritmičkog obrasca vrlo je zanimljivo. Prvi osmerac pjevan je u ustaljenoj shemi ♩ ♩ ♩ ♩, dok se kasnije svodi na skraćenje 3. i 7, a ponegdje čak još i 1. i 5. sloga osmerca i približava se shemama ♩ ♩ ♩ ♩, odnosno ♩ ♩ ♩ ♩. Ovo skraćivanje potiče naročito druga skupina pjevača. Gornja dionica izvodi osnovnu melodiju, a donja pjeva prateći glas.

Pjesma "Braćo, brata sprovodimo" ima mnogo zajedničkih karakteristika u oba sela. Među njima su najuočljivije: kratki tonski niz, formiranje melostrofe od dva osmeračka stiha, ritmička shema s produženim 4. i 8. slogom stiha te tendencija skraćnju 3. i 7. sloga u stihu.

Drugi napjev snimljen u Mrljanima je mrtvačko štenje (čitanje) "Prosti mi, Gospode (Job, 7, 16-21) koje je kao dio časoslova smješteno u obred prve noćnice (jutrenje) službe za mrtve te ulazi u liturgijske napjeve u širem smislu (ako u liturgijske napjeve u užem smislu spadaju dijelovi misnog ordinarija i proprija).²⁰ Do Drugog vatikanskog koncila to se štenje pjevalo neposredno prije sprovoda, dok je lijes pokojnika boravio u crkvi, ili pak sutradan ujutro prije sprovodne mise, tj. mise za pokojnika. Sprovod se obavljao obično poslije podne, a sve do Koncila misa se održavala samo ujutro, i to jutro nakon sprovoda. Sada se to štenje pjeva samo na jutarnjoj misi na Mrtvi dan (2. studenog), a iz obreda sprovoda je nestalo.

Pjevač iz Mrljana (vidi primjer 3 i tekst u Prilozima) pjeva štenje u vrlo slobodnom ritmu s melodijskom linijom ponešto sličnom psalmodijskom pjevanju 8. koralnog modusa²¹ s kojim očituje latentne i samo asocijativne srodnosti, i to u formiranju kadenca (vidi notni pr. D).

Posljednja dva rečika vrlo su osobitih završetaka bez jasnijih veza s gregorijanskim koralom. Repercussa je gornja kvarta te je tako oslabljena funkcija tonalnog centra što odaje slobodne interpretativne pomake iz gregorijanike u folklornost. Ustrajno recitiranje ne jednom tonu često je prekinuto skretanjem na susjedne najbliže tonove.

²⁰Usp: J. Bezić, *Razvoj glagoljaškog pjevanja na zadarskom području*, Zadar, IJAZU u Zadru, 1973, str. 209-211.

²¹Usp: *Liber Usualis*, 1958, str. 117 (Toni Psalmorum - Octavus Tonus) (dalje LiUs).

Izvedba toga štenja u Biogradu n/m (vidi primjer 4 i tekst u Prilozima) pokazuje neke manje sličnosti s koralnim načinom pjevanja evanđelja,²² ponajviše u kadencama (vidi notni pr. II).

Dugo recitiranje na jednom tonu riješeno je postupnim accelerandom što je zabilježeno sve sitnijim notnim vrijednostima sukcesivno. Potreba za izgovaranjem većeg broja slogova na jednom tonu uvjetuje unutrašnje proširenje melodijskog obrasca. Manje cjeline odijeljene taktim crtama uzrokuje ritam govora i naglašavanje pojedinih slogova. Prvi i zadnji redak imaju silazne kadence na temeljni ton, derivirane iz koralnog "tonus evangelii". Na taj način završni ton nije ujedno i tonalni centar što ukazuje na slobodnije shvaćanje koralnog predloška i utjecaj folklornoga glazbenog izraza.

Napjev iz Tkona (vidi primjer 5 i tekst u Prilozima) ima manjih srodnosti s biogradskim utoliko što je i kod njega moguće naći analogije s koralnim tonusom za evanđelje²³. (vidi notni pr. II)

Štenje se odvija u slobodnom ritmu oblikovanom prema govornoj deklamaciji teksta s manjim ritmičko-melodijskim cjelinama uvjetovanim naglašavanjem slogova. Duži recitando također rezultira unutrašnjim produženjem temeljnoga melodijskog obrasca i čestim skretanjem na stupanj ispod note finalis.

Uspoređujući ta tri štenja moguće je naći sličnosti između biogradskoga i tkonskog napjeva, dok je mrljanski posve različit. Sva tri imaju slobodni govorni ritam, kvintni opseg (gdje su srednji tonovi obično najučestalije upotrebljavani a okvirni se tonovi javljaju rjeđe, osim u mrljanskom napjevu kod kojega je donji ton ujedno i tonalni centar.

Zanimljivo je naposljetku napomenuti da svaki od napjeva snimljenih i zabilježenih u spomenutim lokalitetima posjeduje vlastite značajke. One se kod bratovštinske pjesme "Braćo, brata sprovodimo" očituju u odnosu prema ustaljenoj ritmičkoj shemi tipičnoj za narodne pjesme strukturirane u osmračkim dvostisima. Kod izvedbe te pjesme dolazi do slobodnijeg tretiranja čvrstih ritmičkih obrazaca, i to u svakome od sela na drukčiji način.

Pogrebno pak štenje "Prosti mi, Gospode" (Job, 7, 16-21) zanimljivo je zbog odmaka od gregorijanskog uzora u glazbeni izričaj tipičan za folklornu glazbu dotičnog kraja. Osobito je ovdje važno potcrtati suptilne razlike među napjevima toga štenja u tri navedene župe, kojima razlozi mogu biti svakojaki. Presudni čimbenik u formiranju posebnoga glazbenog izričaja mogao je, primjerice, biti župnik ili pak pjevači sa svojim osobnim afinitetima, načinom pjevanja, te čak reliktima glazbenih značajki kraja iz kojega su možda doselili te ih presadili na novo područje.

Što je točno moglo biti uzrokom takvih mijena na ovako malom geografskom prostoru s koherentnim kulturnim identitetom, pokazat će možda nova znanstvena iznahašća. Ovaj tek naslućeni problem predstavlja za njih u svakom slučaju poticaj.

²²Usp: LiUs, 1958, str. 106-107 (Tonus Evangelii).

²³Vidi bilj. 22.

PRILOZI

[1] Prijepis pravilnika bratovštine Gospe od Zdravlja iz župne knjige zapisnika i blagajničkih izvještaja (1921) pohranjene u Nevidanima, u crkvi Sv. Gospe od Zdravlja.

GOSPA OD ZDRAVLJA - NEVIDANE (Župa Nevidane i Mrljane)

Stari - precinačeni Pravilnik škole (privatne bratovštine)

B. Gospe od Zdravlja.

1. Svaki novi brat, koji zamjenjuje, ili nastupa u bratstvo, mjesto kojega svojega pokojnoga -ce- bratima, mora da plaća ulazninu od 5 dinara, a mora da plaća za svijeće din. 5.
2. Svaki sasvim novi bratim ili sestra, jer nije ništa uložio pri utemeljenju bratstva, mora da plati ulazninu od dinara 15 - (ispravito na 2 dinara), a svijeću mora sam da kupi.
3. Svaki brat ili sestra mora da plati svake godine po 1 dinar za umrle bratime, kroz godinu - za namiriti sprovod, a ostalo ide za sv. Mise.
4. Svaki brat mora da prisustvuje sprovodu pokojnoga subrata ili susedre, ili mora ako je zapriječen, da ga zamjenjuje koji odrasli član njegove obitelji. U slučaju neopravdanoga prisustvovanja sprovodu ili niti zamjene, mora da plati globu svaki put od 5 dinara.
5. Bratovština stoji pod zaštitom preblažene Gospe od Zdravlja 21. XI, a taj blagdan svetkuje se u ovoj župi sa svečanom sv. Misom na Gospinom oltaru; prigodnim slovom, obhodom svetim Gospinim kipom, preko obhoda pjeva se "Zdravo morska zvijezdo", moljenjem sv. krunice; i sa "Tebe Boga hvalimo", i na koncu sa blagoslovom sa Presvetim. (Svećenik namiruje se po dogovoru, prema trudu njegovom). Sve bratstvo mora da prisustvuje svečanosti.
6. Glavna skupština bratstva održava se svake godine - odmah - prve nedjelje iza preblažene Gospe od Zdravlja. Odlučuje se većinom glasova. Skupštini predsjedava mjesni župnik.
7. Imovinom bratovštine upravljaju: mjesni župnik kao predsjednik u dogovoru sa crkovinara (t.zv. kaštaldi) - u broju od 4.
8. Svake godine na glavnoj skupštini - bratstvo imenuje 4 nova crkovinara: ti moraju da budu ljudi poštini, trijezmeni, pametni i dobri kršćani.
9. Bratovština mora imati: jednu knjigu za račune, - ujedno i za imena braće, - jednu blagajnu ili škrinju sa 4 ključeva: - jednu klupu za vosak, 1 sud za ulje itd.
10. Crkovinari (kaštaldi) uvijek pod vrhovnom upravom župnika, upravljaju sa: voskom, uljem, i moraju pomagati obrađivanje crkvene imovine (zemalja) i u crkvi pomagati pri većim svetkovinama: - nada sve Gospinima.
11. Bratovština dužna je starati se oko urca, cvijeća, ulja: uopće oko pristojnoga uzdržavanja oltara preblažene Gospe od Zdravlja. (svijeće prigodom - većih svečanosti - u crkvi ne smijedu se davati u ruke neodrasle djece - zbog pogibelji vatre).

12. U slučaju razvrgnuća bratovštine - što mora da se odlučuje većinom od 2/3 glasova ili nestajanjem broja bratima, sva bratskoćrkvena imovina (jer skupljena milostinjom u crkvi preko sv. Misc ili vanka na Gospino ime), tj. sav novac: sav zavjetno darovani vosak; sve skupljeno ili darovano ulje za Gospino vječno svjetlo; sav nakit itd. Gospinoga oltara - pripada po naravi bratovštine i po crkovnim ustanovama - mjesnom župskom crkovinarstvu: koje će sve pd upravom župnika upravljati po duhu prestaloga bratstva.
  13. Sve zlato i srebro na Gospinom svetom kipu i na Gospinom oltaru jest crkvena imovina.
  14. Što prije moguće - je da ova do sada privatna bratovština - postane pravom nabožnom bratovštinom - u smislu crkvenih ustanova - mora se nastojati to postignuti - na čast Trojednoga Boga i božanskoga Srca Isusova; - na čast preblažene Gospe od Zdravlja- i na duhovnu korist upisane braće. -
  15. Svaki bratim ili sestra, mora da se pričješćuje i ispovijeda, svake godine u Uskrsno doba; ako je moguće i češće; svakako ako ikako može i prigodom blagdana Gospe od Zdravlja, barem kroz osminu ili mjesec studeni. (Tko zanemaruje uskrsno ispovijedanje i pričješćivanje mora kao nedostojan, da bude odbačen iz bratovštine.)
  16. Kad nastanu jeftinije prilike mora da se sva novac bratstva uloži oko dobave novih svječnjaka; cvjetova: i na primjer jednog velikoga svjetnjaka = čoke, itd. što sve fali Gospinom inače lijepom oltaru.
- P.D. Najprikladnije bi bilo za mjesni težački puk, jer uz neznatne obveze - velika duhovna korist i jer svetkovina prebl Gospinoga Začecća pada dosta blizu svetkovine Bl. Gospe od Zdravlja pretvoriti ovu bratovštinu u pravu bratovštinu preblažene Gospe od Začecća na 8.12. "sa modrim haljetčićem ili škapularom (ili medajom)" Reda theatinskoga = kod prečasnoga Gjeneralata u Rimu. (Vidi knjižicu Pouka o škapularu: = isusovca Josipa Celinščaka: u Zagrebu: Šalz. 1895.)

[2] Prijepis pravilnika bratovštine Sv. Antuna Opata u Mrljanima (Župa Sv. Mihovila 1986.g.)

PRAVILNIK BRATOVŠTINE SVETOG ANTUNA OPATA - MRLJANE

Član 1.

Naziv

Bratovština nosi naziv SVETOG ANTUNA OPATA - MRLJANE u daljnjem tekstu: Bratovština.

Član 2.

Narav

Bratovština je isključivo vjersko udruženje Kristovih vjernika župe Svetog Mihovila, a na čast SVETOG ANTUNA OPATA u Mrljanama. Bratovštinu vode i upravljaju braća

ove Bratovštine prema odredbama crkvenog prava, posebno kann. 298-329 Zakonika kanonskoga prava i prema ovom Pravilniku. Bratovštinu na građansko-pravnom području zastupa župa kao pravna osoba.

Član 3.

Sjedište

Bratovština ima svoje sjedište u župi SVETOG MIHOVILA, čiji je sastavni dio, i tijesno je povezana sa Župskim uredom SVETOG MIHOVILA kao svojim izvoristom.

Član 4.

Svrha

Svrha je Bratovštine: Častiti SVETOG ANTUNA OPATA, posebno prigodom njegova blagdana, i pod njegovom zaštitom i zagovorom zajednički nastupati oko što boljeg življenja kršćanskoga života, vršiti djela pobožnosti i kršćanske ljubavi. Tako braća daju čast Bogu i pomažu spasavanje neumrlih duša.

Član 5.

Članstvo

Član Bratovštine može biti svaki kristov vjernik župe Svetog Mihovila, koji ispunjava potrebne uvjete životne punoljetnosti i kršćanskoga života.

Član Bratovštine ne može biti: tko odbaci katoličku vjeru, odstupi od crkvenoga zajedništva i tako je javni grešnik.

Član 6.

Dužnosti

Dužnosti su članova Bratovštine slijedeće:

- a) Opsluživati životom cjelovito katoličku vjeru, držati Božje i crkvene zapovijedi i poštivati crkvene propise,
- b) Posebno: sudjelovati nedjeljom na Svetoj Misi i pričestiti se barem o Uskrsu i o blagdanu zaštitnika Bratovštine;
- c) Obdržavati Pravilnik Bratovštine;
- d) Sudjelovati u procesiji pod svojim barjakom ili drugim znakom Bratovštine;
- e) Pomoći u nevolji bratima, posjetiti ga u bolesti, sudjelovati na pogrebnoj Misi i sprovodu;
- f) Dati slaviti za preminulog bratima po jednu Svetu Misu;
- g) O Dušnom danu dati slaviti jednu Svetu Misu za svu preminulu braću, sudjelovati u toj Svetoj Misi i po mogućnosti se pričestiti.

Tko se ogriješi o dužnosti treba ga opomenuti i ako se ne bi popravio treba ga otpustiti iz Bratovštine.

Član 7.

Prava

Svaki član Bratovštine dionik je prava, povlastica, oprosta i drugih milost, koje pripadaju Bratovštini, bilo dok je brat živ bilo nakon smrti.

Član 8.

Uprava

Upravu Bratovštine čine: predsjednik i dva člana Odbora. Predsjednik je uvijek svećenik koji vrši službu župnika u župi Svetog Mihovila, a dvojicu članova Odbora biraju na godišnjoj skupštini.

Župnik je ujedno i duhovni savjetnik Bratovštine i brine se za vjersku i duhovnu izgradnju braće.

Član 9.

Dobra

Dobrima koja Bratovština posjeduje upravljaju braća prema ovom Pravilniku i pod nadzorom crkvenih vlasti.

Prihodi Bratovštine su: upisnina novih članova, godišnja članarina i dobrovoljni prinosi. Financijsko poslovanje Bratovštine vodi jedan od članova Odbora, o čem polažu račun na godišnjoj skupštini.

Član 10.

Suradnja u radu

Bratovština će u vršenju apostolata, djela pobožnosti i kršćanske ljubavi surađivati s drugim Bratovštinama u župi, imajući uvijek u vidu zajedničko dobro župe.

Član 11.

Skupština

Godišnja skupština svih članova Bratovštine vrhovno je upravno tijelo Bratovštine. Održava se jednom godišnje i to o blagdanu SVETOG ANTUNA OPATA. Na njoj se raspravlja o svim pitanjima Bratovštine. Bira se nova uprava; svi članovi smiju birati i biti izabrani. Odluke se donose natpolovičnom većinom glasova prisutnih članova.

Skupštini prisustvuje i predsjednik župnik.

Član 12.

Nadzor

Vrhovni nadzor nad Bratovštinom ima mjesni Ordinarij, tj. zadarski Nadbiskup.

U nadzor spada: bdjeti nad ispravnošću i cjelovitosti vjere i crkvene discipline, obdržavanje Pravilnika i materijalno poslovanje.

Nadbiskup tu brigu redovito vrši preko mjesnog župnika.

U slučaju bilo kakvog spora treba se obratiti Nadbiskupu, koji donosi pravomoćno rješenje.

Ovaj pravilnik stupa na snagu i obavezuje braću kada ga odobri zadarski Nadbiskup.

Član 13.

Utrnuće

U slučaju utrnuća Bratovštine, njezina dobra pripadaju župi SVETOG MIHOVILA.

U Mrljanima, 17. siječnja 1986.

Nadbiskup Ordinarij

Mjesni župnik

Magr. Marijan Oblak

Stjepan Vinko

TEKSTOVI NAPJEVA

Primjer 1

Mrljane

Braćo, brata sprovodimo
Braćo, brata sprovodimo
za nj se Bogu pomolimo.
U nebeska, Bože, vrata,
primi dušu našeg brata.
Mi se tebi za nj molimo
jer se po njem svi skrušimo.
Primi, Bože, u svoje uši,
prosti gr`jche njegovoj duši.

Primjer 2

Biograd n/m

Braćo, brata sprovodimo
Braćo, brata sprovoditi
za nj se Bogu pomoliti.
U nebeska, Bože, vrata,
primi dušu našeg brata.
Mi se tebi za njeg` moli
jer se po njemu svi strunimo.
Primi, Bože, u svoje uši,
prosti gr`jche u njegovoj duši.

Primjer 3

Mrljane

Prosti mi, Gospode

(Job 7, 16-21)

Prosti mi, Gospode, jer su ništa dani moji.
Što je čovjek da ga mnogo c`jeniš?
Ili što prislanjaš uza nj srce svoje?
Pohađaš ga zarana iznenada iskušavaš njega.
Dokle me nećeš poštediti i pustiti me da progutam slinu svoju?
Sagriješio sam, što ću ti činiti, o čuvaru ljudski?
Zašto si me postavio naprotiv tebi te sam postao sebi samomu težak?
Zašto ne digneš grijeh moj i zašto ne okloniš bezakonje moje?
Evo sada ću leći u prah i ako me sutra potražiš, neće me biti.

Primjer 4

Biograd n/m

Prosti mi, Gospode

(Job 7, 16-21)

Prosti mi, Gospode jer su ništa dani moji.
Što je čovjek da ga mnogo c`jeniš?
Ili što prislanjaš uza nj srce svoje?
Pohađaš ga zarana, iznenada iskušavaš njega.
Zašto si me postavio naprotiv tebi, te sam postao sebi samomu težak?
Zašto ne digneš gr`jeh moj, i zašto ne ukloniš bezakonje moje?
Evo sada ću leći u prah i ako me sutra potražiš, neće me biti.

Primjer 5

Tkon

Prosti mi, Gospode

(Job 7, 16-21)

Prosti mi, Gospode jer su ništa dani moji.
Što je čovjek da ga mnogo c`jeniš?
Ili što prislanjaš uza nj srce svoje?
Pohađaš ga zarana, iznenada iskušavaš njega.
Zašto ne digneš gr`jeh moj i zašto ne ukloniš bezakonje moje?
Evo sada ću leći u prah i ako me sutra potražiš neće me biti.

NOTNI PRIMJERI

Primjer 1. Braćo, brata sprovodimo

Izvođači: Mila Jureško (1928)

Ante Jadreško (1921)

Mjesto: Mrljane

Datum: 24. VII. 1987.

Snimila i transkribirala: K. Livljanić

Primjer 2. Braćo, brata sprovodimo

Mjesto: Biograd na moru

Datum: XII. 1963.

Snimio: J. Bezić

Transkribirala: K. Livljanić

Primjer 3. Prosti mi, Gospode

Izvođač: Ante Jadreško (1921)

Mjesto: Mrljane

Datum: 24. VII. 1987.

Snimila i transkribirala: K. Livljanić

Primjer 4. Prosti mi, Gospode

Izvođač: Ante Jeličić

Mjesto: Biograd na moru

Datum: XII. 1963.

Snimio: J. Bezić

Snimila i transkribirala: K. Livljanić

Primjer 5. Prosti mi, Gospode

Izvođač: Ante Jadreško

Mjesto: Mrljane

Datum: 24. VII. 1987.

Snimila i transkribirala: K. Livljanić

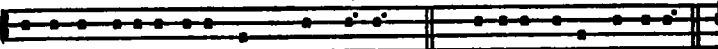
**FRATERNITY SONG "BRAĆO, BRATA SPROVODIMO"
(BROTHERS, THIS IS OUR BROTHER-S FUNERAL) AND FUNERAL
RECITATION "PROSTI MI, GOSPODE" (FORGIVE ME LORD) IN THE SERVICE
FOR THE DECEASED ON THE ISLAND OF PAŠMAN (THE VILLAGES OF
MRLJANE AND TKON) AND IN BIOGRAD NA MORU**

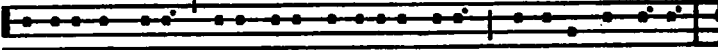
Summary

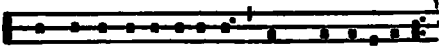
The article presents a description of the activity of the fraternities in the villages of Mrljane and Tkon and in Biograd na moru. The text contains transcripts of regulations of the fraternity of *Gospa od zdravlja* (Nevidane) and of the fraternity of *Sv. Antun Opat* (Mrljane). The majority of the text is dedicated to a music analysis of the funeral songs. These tunes, which have their origin in relatively small and culturally compact area, show various features. A paraliturgical song "*Braćo brata sprovodimo*" is not related to Gregorian repertoire; it is a product of an authentic folk music tradition. *Štenje* (recitation) "*Prosti mi Gospode*" is characterized by its deviation from a Gregorian song (which is the model for this chanting) into folk-tradition. The song "*Prosti mi Gospode*", which is transferred into a lively organism of folk singing, has kept its fundamental Gregorian features, although it has adopted many of folk singing characteristics. The author, apart exploring the origins and development of these chantings, tries to present them in their authentic framework of funeral rituals and services.

prevla: Snježana Veselica

D Ominus vobiscum. R̄. Et cum sp̄-ri-tu tú-o. Sequenti-a sán-
Punctum.

 cti Evangé-li-i secúndum Matthaé-um. R̄. Gló-ri-a tí-bi Dómine.

 In illo témpore : Dixit Jésus discipu-lis sú-is : Vos éstis sal térrae.

 Quod sí sal evanú-e-rit, in quo sa-li-étur?

Notni Pr. II
(uz str. 170)

PRIMJER 1. Braćo, brata sprovodimo

$\text{♩} = 60$ ($\text{♩} = 40$)

Bra-ćo, bra-ća spro-vo-di-mo iâ nj se Bo-že po-mo-ći-mo.
 u ne-be-ska, Bo-že va-ta, pri-uzi-du-je na-šeg bra-ća.
 Ni se te-bi iâ u mo-ći-ju po-je-ri po-nje-si-šâ-zi-mo
 Pri-uzi, Bo-že u svo-je u-či, pro-si-šâ-je u-či-je-vo-je du-si.

Tonški rit.
 pppoz
 pffoćica
 Tonalni centar

PRIMJER 2. Braćo, brata sprovodimo

$\text{♩} = 81$ ($\text{♩} = 54$) $\text{♩} = 95$ ($\text{♩} = 62$)

Bra-ćo, bra-ća spro-vo-di-ti iâ nj se Bo-že po-mo-ći-ju
 Ni se te-bi iâ u mo-ći-ju po-je-ri po-nje-si-šâ-zi-mo
 Pri-uzi, Bo-že u svo-je u-či, pro-si-šâ-je u-či-je-vo-je du-si.

Tonški rit.
 gppffoćica
 dppffoćica
 tonalni centar

PRIMJER 5. Prosti mi, Gospode

$\text{♩} = 114$ ($\text{♩} = 228$)

The musical score is written on ten staves. The first staff contains the vocal melody with lyrics: "Pro - sti mi, Gos - po - de". The second staff continues the melody with lyrics: "per mi u - bla". The third staff continues with lyrics: "da - ni mo - ja...". The fourth staff continues with lyrics: "Ho - je bo - gih da - ga u - mo - go ja - vis". The fifth staff continues with lyrics: "i - ti ho - ja - vis u - mo - go". The sixth staff continues with lyrics: "i - ti ho - ja - vis u - mo - go". The seventh staff continues with lyrics: "i - ti ho - ja - vis u - mo - go". The eighth staff continues with lyrics: "i - ti ho - ja - vis u - mo - go". The ninth staff continues with lyrics: "i - ti ho - ja - vis u - mo - go". The tenth staff continues with lyrics: "i - ti ho - ja - vis u - mo - go".

Pro - sti mi, Gos - po - de

per mi u - bla

da - ni mo - ja...

Ho - je bo - gih da - ga u - mo - go ja - vis

i - ti ho - ja - vis u - mo - go

i - ti ho - ja - vis u - mo - go

i - ti ho - ja - vis u - mo - go

i - ti ho - ja - vis u - mo - go

i - ti ho - ja - vis u - mo - go

i - ti ho - ja - vis u - mo - go